

MARIA, Moeder van hoop? Voorbereiding Heilig Jaar 2025

9 december 2024

Drs. zuster Hildegard Koetsveld, benedictines van de Onze Lieve Vrouwe Abdij in Oosterhout

Vandaag vierden wij Maria, onbevlekt ontvangen. Een van de antifonen van dit feest luidt: 'Tota pulchra es, Maria, U bent helemaal prachtig, alles is mooi aan u, Maria. Het kan niet anders dan dat Maria ongelooflijk aantrekkelijk geweest is. En nu bij God, zal ze dat meer dan ooit zijn. Hoe zou een mens die zo totaal bewoond is door God, niet prachtig zijn? God zal uit haar ogen, in haar houding, ja door haar huid heen gestraald hebben. Bovendien: hoop maakt iemand mooi. Het thema van het a.s. heilig jaar roept ons op tot hopen, pelgrims van hoop te worden. We zullen er mooier van worden.

In de afgelopen jaren, misschien wel eeuwen, is Maria veelal een rolmodel geweest van deugdzaamheid, van geloof, overgave en nederigheid. Voor velen was en is ze de hemelse moeder bij wie je schuilen kan en troost kunt vinden. Maar in het eerste millennium van de Kerk lag het volle gewicht van haar verering op wat er met haar lichaam gebeurd is. Zoiets nieuws, zoiets ongehoords!

De kerkvader Augustinus roept uit: *Wie zou deze nieuwe nieuwheid kunnen begrijpen, zo ongewoon, zo enig in de wereld: dat een maagd zwanger werd, dat een maagd baarde en toch maagd bleef.* (Augustinus brevier, 28 dec.) Ik zou u willen uitdagen om Maria niet alleen als ons voorbeeld of als Troosteres te zien, maar ook als de mens aan wie God grote dingen heeft gedaan.

Veel christenen van vandaag generen zich voor nadruk op de maagdelijkheid van Maria. De vroege Kerk jubelde erom. Maar het ging dan ook niet alleen om Maria, maar om de Menswording van God in en door Maria. Wat is er lichamelijker dan dit: het Woord is vlees geworden. God is mens geworden, Hij, de Eeuwige, Onzienlijke, heeft het menselijk lichaam aangenomen en geheiligd. Al het geschapene, de lucht, de zon, de aarde, het voedsel, al het materiële heeft Hij in zich opgenomen. En waarom? Wel, opdat *wij helemaal*, naar ziel en lichaam opgenomen kunnen worden in de relatie met God. Over dat lichamelijke aspect van de menswording van God, waar Maria ons onontkoombaar naar verwijst, wil ik vanavond in dit korte bestek iets zeggen.

God wordt mens in Jezus. Hij krijgt een lichaam. Jezus' lichaam is gegroeid in Maria en is door haar gebaard. Als lichamelijke mens zal de Zoon van God ons laten zien wie God voor ons is. In Hem wordt de onzienlijke God zichtbaar. Jezus' lichaam verhult God en openbaart Hem tegelijkertijd. Bovendien onthult Hij wie de mens is, de mens in ware gedaante zoals God hem ziet, de mens zoals die zal zijn als alles is vernieuwd in de nieuwe Schepping. Om die

mens aan de nieuwe schepping deel te geven verenigt God zich met die mens. Helemaal. Geboren uit Maria, zal Hij ook kunnen sterven, verrijzen en naar de Vader terugkeren met lichaam en ziel. Hij doet wat alleen *God* kan: de dood overwinnen. Maar dat doet Hij door wat alleen *de schepping* kan: door te sterven. Hoe had Hij kunnen sterven, zonder lichaam? Dat heeft Maria mogelijk gemaakt voor Gods Zoon ten bate van ons.

Er is nog iets: in Maria is de aarde vruchtbaar geworden op een onuitsprekelijke manier. De aarde brengt in haar geen dorens en distels meer voort, maar de nieuwe Adam. In de kerstliturgie zingen wij de psalmwoorden: De aarde gaf haar gewas: God onze God wil ons zegenen. (ps. 67,7) En: Waarheid bloeit uit de aarde op, het recht ziet uit de hemel toe. (Ps. 85, 12) Maria is deze aarde. De aarde is weer goede, vruchtbare aarde geworden, die de schoonst mogelijke vrucht voortbrengt.

Deze boodschap van hoop biedt een ongekend groots perspectief: God wordt mens, opdat de mens vergoddelijkt zal worden. Nu Christus zich verenigd heeft met ons tot in het lichaam toe en dus ook tot in de dood toe, kunnen wij met Christus verenigd worden in zijn verrijzenis tot eeuwig leven, ook tot in ons lichaam toe. Door het 'ja' van Maria is de beweging die alle leven al kenmerkt, alomvattend geworden: God daalt in de persoon van zijn Zoon uit de hoogste hemelen neer, daalt af in de schoot van Maria, ja zelfs tot in de schoot van het dodenrijk. Vandaaruit neemt Hij levenden en doden mee terug in de relatie met God. Dit alles is het werk dat alleen God als God kan doen. Maar Maria speelt hierin een onvervangbare rol. Zonder haar lichaam en haar vrije 'ja' en daarom ook dat van ons gaat het niet.

Meestal wordt dit alles gezien als een gebeuren tussen God en mens. Maar niet alleen de mens, heel de rest van de schepping wordt teruggebracht in de reddende relatie met God. Wij staan niet boven of buiten de ons omringende wereld. Wij maken er deel van uit. De mensgeworden God is in zijn lichamelijkheid verenigd met de aarde. Wel laat Maria de unieke plaats zien die de mens binnenin de schepping inneemt. Alleen de mens is in staat tot een vrij ja of nee tegen God. In haar 'ja' neemt Maria heel de schepping mee. Als beeld van God antwoordt zij op de vraag van God op de wijze die God eigen is, persoonlijk, in vrijheid en liefde. In het gebeuren van de aankondiging van de engel aan Maria zien we hoe God, mens en de rest van de schepping met elkaar in de juiste relatie worden gebracht: God komt naar haar, de mens Maria en vraagt haar om door haar mens te mogen worden, wat betekent dat Hij volledig deelgenoot van de schepping zal worden om haar terug te brengen in de verlossende relatie met haar Schepper. De beslissing wordt in Maria's hand gelegd. Zij zal in vrijheid namens de schepping haar fiat geven. Zo staat zij als bemiddelend tussen God en zijn schepping om aan de wereld haar Middelaar, haar hogepriester te schenken.

Kerstmis vieren is het feest van de schepping die terug wordt gebracht in de relatie met haar Schepper. Kerstmis is de viering dat de mens, de nieuwe Adam opnieuw hersteld is in zijn middelaarschap tussen God en zijn schepping. Zonder Maria had het niet kunnen gebeuren.

Wij leven in een onzekere tijd. Er gaat van alles niet goed. De mens verliest de relatie met zijn leefomgeving. Het milieu wordt uitgebuit en uitgeput. We willen onszelf zijn en worden gekweld door eenzaamheid. We willen gemeenschap, maar niet onszelf verliezen. Velen eten

niet goed. Kennis is er in overvloed. Maar noch door kennis, techniek, moraal, of wetgeving zijn wij in staat onszelf en de wereld duurzaam te verbeteren of te redden. Er is iets anders nodig.

Met de menswording van God heeft de Kerk hoop te bieden aan de wereld van onze tijd. Wij hebben de afgelopen eeuwen zo'n onjuist beeld van de mens en de schepping gekoesterd. Nog steeds handelen we als machthebbers over de natuur. We menen dat de waarde van een mens vooral ligt in zijn denken, zijn redeneren en zijn bewustzijn, en zijn uit op genot, zelfbehoud en gewin. Het lichaam en dus de rest van de schepping, wordt steeds meer tot instrument gedegradeerd. Als een middel tot... als een lichaam dat vervangen kan worden door een ander lichaam of door techniek. Het moet winst opleveren. Maar wij zijn maar wie we zijn door diegenen en datgene waarmee we in relatie zijn. Het is juist via ons lichaam dat we contact hebben met elkaar; het is door onze zintuigen dat we de wereld in ons opnemen en de zo broodnodige relatie met de rest van de schepping beleven. In en door ons lichaam ontdekken we creativiteit en de vreugde van het scheppen en het samen delen. Daar leven we van.

Het is ook met en door het lichaam dat God komt tot ons en wij tot God. Geloof is niet een kwestie van louter inzicht of geestelijke inspanning. Het kan ook een kwestie zijn van gewoon in de benen komen en naar de kerk gaan. Daar vieren wij de liturgie, nooit zonder ons lichaam. Daar stroomt het water van de doop over ons en worden we gezalfd. Daar ervaren we aan den lijve dat wij sterven en verrijzen met Christus en nieuw geboren worden. Juist in de liturgie ervaren we het leven als sacramenteel, dat wil zeggen dat het lichaam en al het materiële drager kan worden van Gods aanwezigheid. Dat de mens en heel de schepping lichaam van God kan en zal worden. Het is juist door de liturgie dat we eerbied krijgen voor het lichaam, voor brood en wijn, voor heel de wereld die ons omringt.

Doordat Maria aan de Zoon van God het menselijk lichaam gaf, kon Jezus tijdens het laatste Avondmaal het brood nemen en zeggen: dit is mijn lichaam, neemt en eet. Doet dit tot mijn gedachtenis'. Eucharistie vieren doen we nooit los van Maria. Wij ontvangen de Geest omdat zij haar lichaam gaf om het Woord vlees te laten worden. Wij ontvangen daar in de eucharistie vergiffenis, het goddelijke leven komt tot ons via de schepping, via iets materiëls, brood en wijn. Wij mogen iets zien, horen, proeven, eten. We danken God niet slechts met woorden, maar met de gaven van brood en wijn, die de schepping vertegenwoordigen. De priester tilt ze op tot God, smeekt om de Geest en reikt ze ons terug aan, nu als drager van zijn Geest, om te eten en te drinken en in ons lichaam op te nemen.. Ons lichaam, ons vlees heeft God tot het zijne gemaakt. Het doet er dus toe, het is onze eerbied waard.

Maria's maagdelijkheid

God komt tot ons door het lichaam dat in Maria's schoot is geweven:

In de byzantijnse liturgie bidt men:

O Maagd, jij zijt als het weefgetouw

waarop het Woord het kleed van zijn lichaam heeft geweven

om mijn natuur te vergoddelijken.

Toen Hij zich daarmee bekleed had,

heeft Hij allen gered die u met een zuiver hart hoogprijzen.

En:

Geheel zuivere Maagd,

In uw schoot hebt gij het vlekkeloze Lam gedragen

dat de wereld is komen genezen van de zonde.

Bekleed mijn armzaligheid

met het glorievolle gewaad dat uw goddelijk moederschap

voor ons heeft geweven.

God zal een toekomst scheppen waarin God en mens niet los van elkaar bestaan, maar in relatie zijn. In die relatie zal God *zijn goddelijke* werk verrichten en de mens *zijn onmisbare menselijke* werk doen. In de nieuwe schepping weven zij samen het ene glorievolle gewaad van de nieuwe aarde, als schering en inslag; of als bruidegom en bruid. De toekomst van het Rijk Gods zal een bruiloftsfeest zijn, voorspelt het Oude Testament al, waarin de rol van de mens binnen de schepping niet langer die van overheerser en uitbouter zal zijn, maar die van een priester die God en zijn schepping met elkaar verbindt.

In onze tijd, na de seksuele revolutie van de vorige eeuw hebben we grote moeite met de maagdelijkheid van Maria. Men beweert dat de Kerk zelf wel degelijk heeft meegewerkt aan een negatieve beoordeling van lichamelijkheid. Maar Maria's maagdelijkheid wil van iets anders getuigen: van een nieuwheid, die ons te boven gaat; die wijzelf niet kunnen maken, maar die wij slechts ontvangen kunnen. Jezus, is de *nieuwe* mens, de nieuwe Adam. In Hem komt God zelf als Brood uit de hemel die de aarde vernieuwt. Maria, in totale, zuivere, vrije ontvankelijkheid, brengt de schoonste vrucht van de aarde voort. In deze vrucht zijn God en zijn schepping in één persoon verenigd. Maria's schoot wordt in de liturgie daarom ook bezongen als bruidsvertrek. Haar kind brengt het goddelijk leven binnen in onze gevallen werkelijkheid. Hier, in onze huidige werkelijkheid, is er niets helemaal gaaf, alles is tijdelijk. Maria's maagdelijkheid is een teken dat vooruitloopt op de werkelijkheid van het Koninkrijk van God, waarin er geen dood meer zal zijn, waardoor er geen voortplanting meer zal zijn, zoals die nu is. Maria opent de hoop op die toekomst. Het licht ervan kan ons nu al verlichten en doen groeien in die nieuwheid van leven, die zij als maagd en moeder gebaard heeft.

Maria's maagdelijk moederschap wijst ons er dus op dat dit nieuwe leven, deze uiteindelijke toekomst niet door ons gepland of georganiseerd kan worden. Wij staan in een volstrekt onvermogen. Wij kunnen het *wel* in eerbied viëren en in onszelf ontvangen om het te *laten* geschieden. Dan blijkt dat wij in dit volstreekte onvermogen tot grote dingen geroepen kunnen worden. Maria wordt wel vergeleken met de ark van het verbond die in het heilige der heilige van de tempel stond. Die ark was een van binnen met goud beklede kist, waarin de twee stenen tafelen met het Woord van God werden bewaard. Maria's zuivere schoot is

de ark waarin het *levende* Woord van God gedragen wordt. Uit haar zal die nieuwe mens geboren worden die geen zonde kent, maar wel alle zonden en lijden van de wereld op zich zal nemen en dragen zal. Hij, uit wie wij nieuw geboren worden.

Tot slot: Wat heeft de maagdelijkheid van Maria nu ons te zeggen:

Allereerst dat ons lichaam en heel de schepping waarmee wij in al vezels van ons bestaan verbonden zijn, onze eerbied waard is. Want God neemt haar aan als zijn woonplaats en Hij bestemt haar om gered te worden van de dood en eeuwig leven te ontvangen. Christus is lichamelijk gestorven om alles tot zijn lichaam te kunnen maken, voorgoed. Hij wordt mens opdat wij vergoddelijkt zullen worden. Wij krijgen er een ervaring, een voorsmaak, van in de liturgie, in de sacramenten, vooral in de eucharistie. Maria brengt ons tot Jezus. Maria brengt ons tot de eucharistie.

Haar maagdelijkheid zet ons ook aan tot ascese, tot uitzuivering en zelfbeperking op alle vlakken van ons bestaan: die strijd zal zich afspelen in ziel en lichaam, de strijd met onze zelfzucht en kwalijke gedachten, de noodzaak tot overwinning van onze genotzucht die de aarde uitbuit, onze relaties vergiftigen en onze lichamen ziek maakt. Ik las ergens: “de Kerk als lichaam van Christus berust op twee pijlers: de eucharistie en de ascese”. Maria zal ons hierin kunnen inspireren.

Moge Maria, de Moeder van God, ons in dit jubeljaar helpen om steunend op deze beide pijlers meer Kerk, meer lichaam van Christus te worden.